

BRICS GENİŞLEMESİ VE KÜRESEL GÜNEY'İN YÜKSELEN SESİ

Yeni ve çok kutuplu bir dünya düzeni oluşturmak isteyen Küresel Güney, sesini 2023 yılında sıklıkla duyurdu. Bir blok olarak güçlenmelerini ise, 22-24 Ağustos'ta Güney Afrika'da gerçekleşen BRICS Zirvesinde alınan genişleme kararı ve bölge ülkelerinde görülen örgüte katılım isteğinin artması ile dünyaya duyurdular.

BRICS'in kuruluş fikri, 2001 yılında Goldman Sachs'ın baş ekonomisti Jim O'Neill tarafından ortaya atıldı. Neill Rusya, Çin, Brezilya ve Hindistan'ın 2050'ye kadar dünyanın sayılı ekonomileri arasına gireceklerini ve bu sebeple büyük kalkınma potansiyeline sahip olduklarını belirterek birlikte hareket etmelerini önerdi.

Akabinde, Batının hegemon olduğu uluslararası arenada daha çok söz sahibi olmak isteyen Rusya, Çin, Brezilya ve Hindistan, 2009 yılında bir araya gelerek BRIC örgütünü kurdu. 2011'de ise, Güney Afrika'nın da dahil olmasıyla örgüt BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa) ismini aldı. Yılda bir toplanan üye devletlerin liderleri, konsensüse yani uzlaşmaya dayalı bir karar alma mekanizması geliştirdi.

BRICS ülkelerinin toplam nüfusu 3 milyar 240 milyon kişi civarında ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıllarının toplamı da takribi 26 trilyon dolar. Bir diğer deyişle, BRICS ülkeleri, dünya ekonomisinin yaklaşık yüzde 26'sını oluşturuyor.

Bir süredir, BRICS tarafından gelişmekte olan ülkelerin uluslararası sistemde daha büyük bir ağırlığa ve temsile sahip olması çağrısı yapılıyordu. Bu doğrultuda, Güney Afrika'da gerçekleşen 15. BRICS zirvesi "*BRICS ve Afrika: Karşılıklı Hızlandırılmış Büyüme, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kapsayıcı Çok Taraflılık için Ortaklık*" temasıyla ve genişleme gündemiyle gerçekleşti. Zirve, özellikle Soğuk Savaş sonrasında oluşan Batı merkezli uluslararası siyasal ve finansal düzene yönelik eleştirilerin sıklıkla dile getirildiği bir gündem ile tamamlandı.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1471>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

Kaynak: Foreign Policy/ PER-ANDERS PETTERSSON/GETTY IMAGES

15. BRICS Zirvesi ve Alınan Genişleme Kararı

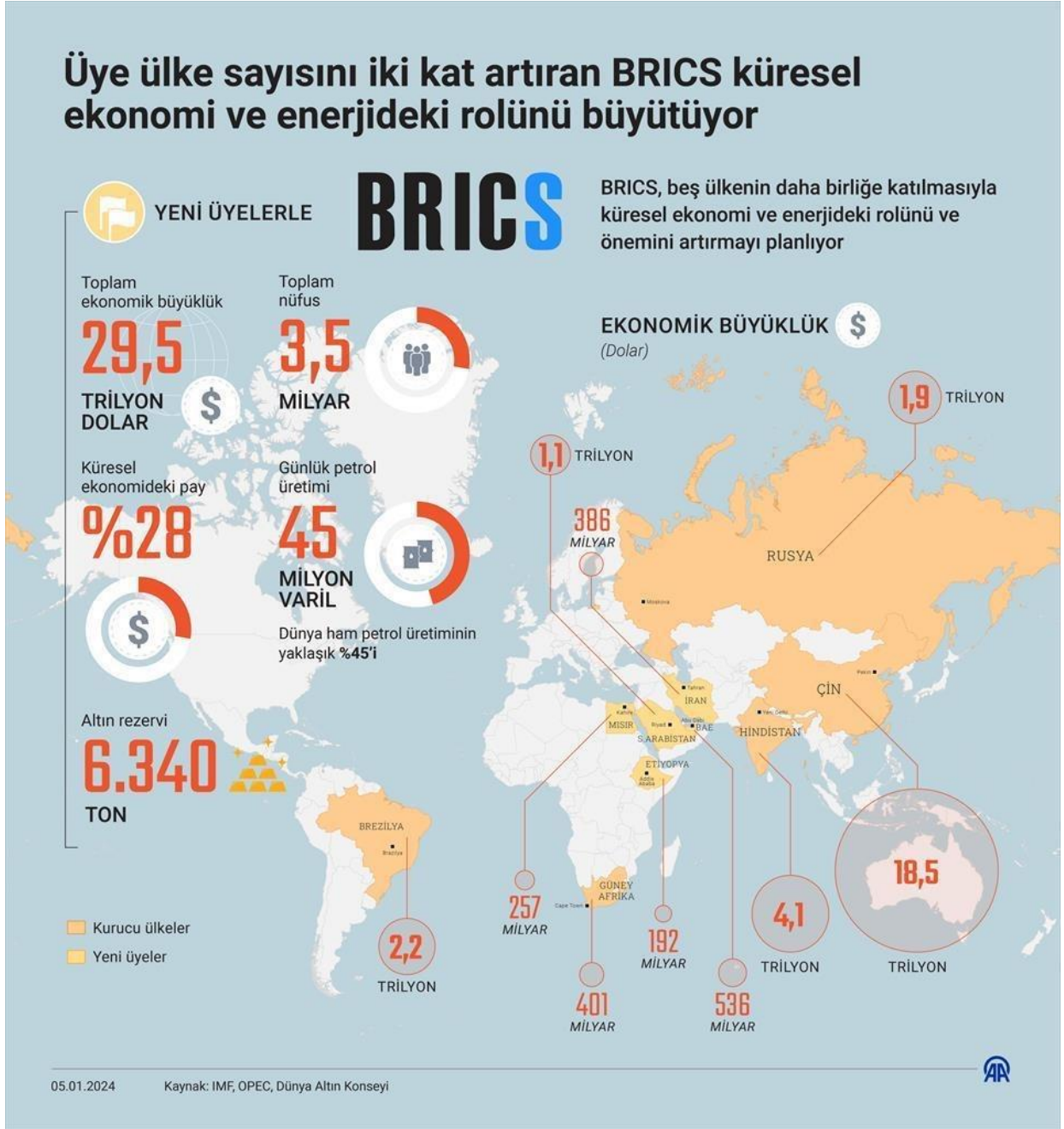
Johannesburg'da gerçekleşen 15. BRICS zirvesinde merakla beklenen, Putin'in katılıp katılmayacağıydı. Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), Ukrayna'da savaş suçu işlediği gerekçesiyle Putin hakkında tutuklama kararı çıkardı ve Güney Afrika'nın UCM'ye taraf olması sebebiyle Putin zirveye fiziki olarak katılmadı.

Güney Afrika Zirvesi'nde asıl gündem konusu ise BRICS genişlemesiydi. Zira öncesinde, 22 ülke BRICS üyesi olmak için resmi başvuruda bulunmuş, üye devletlerin liderleri de genişleme konusunu aralarında müzakere etmişti. Görüşmelerin sonucunda, Arjantin, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Etiyopya, İran, Mısır ve Suudi Arabistan'ın 1 Ocak 2024 itibariyle BRICS'e üye olarak katılmaları kararlaştırıldı.

BRICS tarafından katılma kararı verilmesine rağmen, Arjantin'in yeni seçilen Devlet Başkanı Javier Milei, ülkesinin gruba dahil olmasını reddettiğini açıkladı. Milei, önceki dönem izlenen dış politikadan farklı bir rota izleneceğini, fakat BRICS üye ülkeleri ile ikili ilişkileri geliştirmek istediğini belirtti. Şüphesiz, Milei'nin bu kararının arkasında Çin ile aralarında esen soğuk rüzgarların da etkisi var.

Aşırı Sağcı Milei seçim döneminde, Çin'i kastederek "Serbest ticaret, özgürlük ve demokrasinin temel parametrelerine saygı duymadıkları için komünistlerle anlaşma yapmayacağım" demiş ve Pekin yönetimini "suikastçı" olarak nitelendirmişti.

Üye ülke sayısının artması, Küresel Güney'in sesini duyurma konusunda oldukça önemli. Ne var ki, konsensüsel dayalı karar alma mekanizması devam ettiği sürece, ortak noktada buluşup politikaları hayata geçirmek ciddi bir çaba gerektirecek.

Kaynak: Anadolu Ajansı

Üye Ülkeler Arasındaki Siyasi Ortam

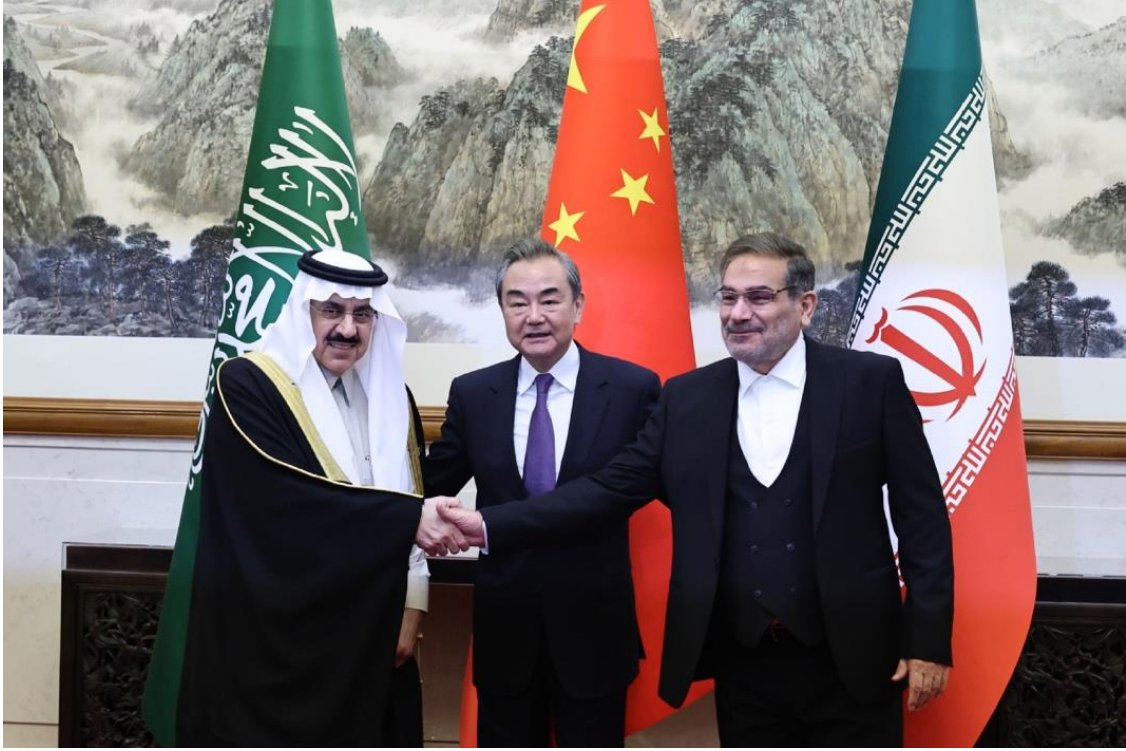
Hem halihazırdaki BRICS ülkeleri hem de gruba yeni katılan üyeler arasında siyasi anlaşmazlıklar mevcut. İki nükleer güç olan Çin ve Hindistan, 50 yılı aşkın süredir ülke sınırları konusunda gerilim yaşamakta. İki ülke arasındaki Himalaya Dağları'nın çevrelediği sınır, Çin ve Hindistan arasında egemenlik tartışmalarına neden olurken tarafları sıklıkla karşı karşıya getiriyor.

Bir diğer husus da Hindistan'ın yeni oluşan çok kutuplu düzende kendisini nerede konumlandıracağı sorusu. Hindistan, bir taraftan Küresel Güney'in önde gelen seslerinden biri ve BRICS üyesiyken, diğer yandan ABD'nin Hint Pasifik'te Çin'i çevreleme stratejisinin başat aktörlerinden biri. Aynı zamanda Dörtlü Güvenlik Diyalogu olarak da bilinen "Özgür ve Açık bir

BRICS GENİŞLEMESİ VE KÜRESEL GÜNEY'İN YÜKSELEN SESİ

Hint-Pasifik için Ortak bir Vizyon” temasıyla kurulan QUAD’ın bir parçası olan Hindistan’ın kendini nerede konumlandıracağı sorusuna henüz net bir yanıt yok.

Uzun yıllardır ilişkileri donma noktasına gelen İran ve Suudi Arabistan da BRICS’in yeni üyeleri arasında. Yemen’de farklı grupları destekleyen iki devletin halihazırda gergin seyreden ilişkileri, Suudi Arabistan’da 2016 yılında terör suçlamasıyla 47 kişinin idam edilmesi sonrasında tamamen kesilmişti. 7 yıl aradan sonra Çin’in arabuluculuğu ile taraflar Pekin’de bir araya gelip diplomatik ilişkilerin yeniden tesisi için anlaşmaya vardılar.

Kaynak: China Daily

Suudi Arabistan’ın BRICS’e katılması ve öncesinde Suudi Arabistan Bakanlar Kurulunun, Şanghay İş Birliği Örgütü’ne diyalog ortağı olarak katılma kararı alması, hem Suudi Arabistan’ın hem de yeni katılan diğer ülkelerin Batı’dan ziyade, Çin-Rusya blokuna yaklaştığını işaret etmekte.

Suudi Arabistan’ın Çin’e yaklaşmasının bir diğer sebebi de ABD’de bulunan kaya gazı olabilir. Körfez ülkeleri, kaya gazının kullanılmasının ardından ABD’nin enerji ihtiyacını karşılama noktasında önemini kaybetmeye başladı. Diğer taraftan ise, gelişmekte olan ekonomisi göz önünde bulundurulduğunda enerji kaynaklarına artan ihtiyacı sebebiyle Çin için Körfez Ülkeleri’nin önemi gittikçe artmakta.

İran ise, Suudi Arabistan’ın yanı sıra 2023 yılı boyunca Mısır ve Körfez Ülkeleri ile ilişkilerini normalleştirmeye başladı.

BRICS’in yeni üyelerinden Etiyopya ve Mısır, yaklaşık 10 yıldır Hedasi Barajı konusunda karşı karşıya gelmekte. Etiyopya, Nil Nehri’ni besleyen Mavi Nil’in yatağını değiştirerek Hedasi Barajı projesini devam ettiriyor. Bu durum, havza ülkeleri olan Mısır, Sudan ve Etiyopya arasında uzun süredir çözülemeyen bir diplomatik kriz haline geldi.

Mısır-Etiyopya gerginliği, örgüt içinde anlaşmazlıklara ve karar alma mekanizmasına sığar mı, yoksa Çin veya Rusya gibi BRICS üyelerinden birinin arabuluculuğuyla çözüme kavuşturulur mu şimdilik belirsiz.

Yeni Kalkınma Bankası

Yeni Kalkınma Bankası (NDB) 2015 yılında BRICS ülkeleri tarafından kurulan uluslararası bir finans kuruluşu olup, gelişmekte olan ülke kurumlarının sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan sürdürülebilir projelerine, kredi ve diğer finansal araçlar yoluyla destek sağlamak için faaliyetlerine devam etmektedir.

Küresel Güney ülkeleri, Batının kurallarına göre şekillenen finans sisteminin adaletsiz olduğunu dile getirerek NDB'nin daha adil bir politika izleyeceğini savunmakta. Genişlemeden önceki BRICS üyeleri, nominal bazda küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yüzde 26'sını oluşturmalarına rağmen, IMF'de oy oranları sadece yüzde 15 ile sınırlı.

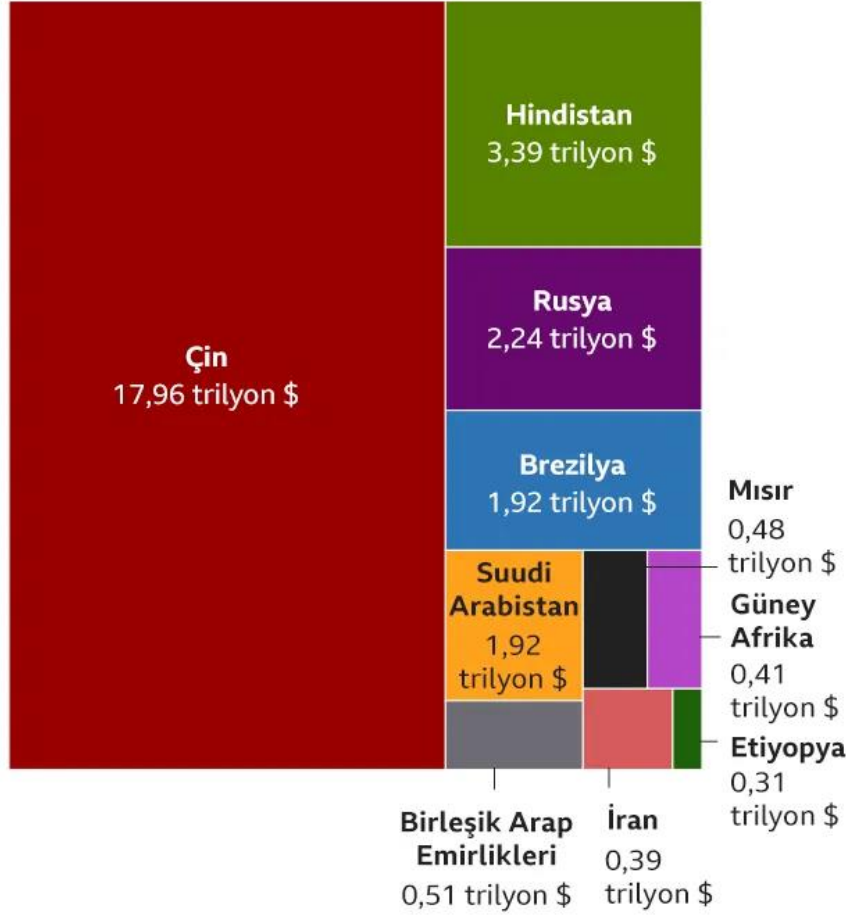
Bretton Woods kurumlarından farklı olarak, NDB'de karar alma ve oylama süreci, ekonomik büyüklüklerine bakılmaksızın, her ülkeye eşit ağırlık verilmesiyle ve konsensüs ile gerçekleşiyor.

Banka, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşları ile rekabet değil, iş birliğini amaçlamakta. Bu bağlamda NDB, Temmuz 2016'da Asya Kalkınma Bankası (ADB) ile iş birliği amaçlayan bir mutabakat zaptı imzaladı. İki kurum yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve sürdürülebilir su yönetimi gibi alanlarda ortak finansman ve "know-how" yoluyla çalışmak için anlaşmaya vardı.

15. BRICS Zirvesi ile gruba Körfez ülkelerinin katılması ve Çin, Hindistan gibi enerji tüketimi yüksek olan ülkelerin bir araya gelmesi, enerji piyasaları için önemli bir gelişme. Öyle ki, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'ın ABD'den uzaklaşarak BRICS'e katılması, OPEC'te de Küresel Güney'in sesinin daha yüksek duyulacağı sinyalleri vermektedir.

BRICS ülkeleri ve GSYİH'leri

Trilyon dolar GSYİH

*1 Ocak'ta gruba katılması beklenen ülkeler dahil

Kaynak: Dünya Bankası / OECD

BBC

Kaynak: BBC

BRICS ve Türkiye

BRICS üyeliği, Türkiye'de zaman zaman gündeme gelmekte. 2017'de Mehmet Şimşek'in NDB'ye üyelik hakkındaki görüşleri ve 2018'de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın BRICS Zirvesi'ne katılması, özellikle Rusya ile ilişkilerin normalleşme seyrine girdiği o dönemde dikkat çekmişti.

Orta Koridor'u canlandırmak, daha fazla ekonomik iş birliği ve pazara erişmek adına BRICS, Türkiye için bir alternatif. Fakat olası bir üyelik, her ne kadar bugün için uzak görünse de, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecini gelecekte sekteye uğratabilir.

Arabuluculuk faaliyetleri ve denge politikası izleyen Türkiye'nin, Kuzey-Güney kutuplaşmasında bir taraf olması, manevra alanını kısıtlayabilir. Ayrıca Çin ve Rusya'nın da bulunduğu BRICS'e üyelik ABD ile ilişkilerimizi ve dahası Çin ve Rusya'yı baş tehdit unsuru olarak gören NATO'daki konumumuzu sorgulatabilir.